

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу **Криворучко Наталі Вікторівни** «Вплив вправ чирлідінгу на фізичний стан студентів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації» подану на здобуття наукового ступеню кандидата наук фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Актуальність обраної теми. Раціональна організація фізичного виховання сприяє покращенню фізичного розвитку, зміцненню здоров'я, підвищенню фізичної підготовленості і працездатності молодого населення країни, забезпечення готовності до високопродуктивної праці, захисту інтересів держави. В умовах реформи вищої освіти в Україні системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах потребує удосконалення. Особливу увагу варто звернути на з'ясування ступеня ефективності і доцільності застосування нових нетрадиційних популярних в студентському середовищі засобів фізичного виховання. Одним із таких засобів може бути чирлідінг, вид рухової активності, що добре себе зарекомендував у навчальних закладах зарубіжних країн і отримує все більше визнання у нашій країні. Вітчизняними фахівцями встановлено позитивний вплив чирлідінгу на показники фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей дошкільного, молодшого шкільного та середнього шкільного віку, студенток ВНЗ III-IV рівня акредитації. Проте вони обійшли увагою вивчення ефективності занять чирлідінгом у віці 15-17 років. Це і обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження Криворучко Н.В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Наукове дослідження проводилося згідно Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2006 – 2010 рр. Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту за напрямком 3.1 „Удосконалення процесу фізичного виховання учнів у навчальних закладах” з проблеми № 3.1.4 „Удосконалення процесу фізичного виховання учнів у навчальних закладах різного профілю” (№ державної реєстрації 0106U011983) та Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури та спорту на 2011 – 2015 рр. Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України за напрямком 3. „Теоретико-методологічні та технологічні основи фізичного виховання і спорту для всіх” з проблеми № 3.1 „Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання в навчальних закладах” (№ державної реєстрації 0111U001733).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження обумовлені теоретико-методологічною обґрунтованістю концепції дослідження; аналізом сучасних підходів до вирішення проблеми; організацією педагогічного експерименту з використанням комплексу методів дослідження, адекватних предмету і об'єкту дисертаційного дослідження, його меті і завданням; коректною статистичною обробкою отриманих результатів та позитивним ефектом від впровадження розробленої автором програми занять. Висновки у повній мірі

відображають зміст проведених досліджень і відповідають завданням. Результати дослідження носять об'єктивний характер, у дослідженні брало участь 385 студенток 1-х – 3-х курсів, із числа яких були утворені 3 експериментальні та 3 контрольні групи. Основні матеріали дисертаційної роботи відображено в 14 публікаціях, серед яких 8 – у спеціалізованих наукових фахових виданнях України, з них 4 внесено до міжнародних наукометричних баз, 1 – до бази Web of Science Core Collection. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, повністю викладені в опублікованих автором працях.

Мета дослідження – обґрунтувати доцільність застосування чирлідінгу у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

Завдання дослідження:

Виявити шляхи удосконалення системи фізичного виховання учнів і студентів.

Визначити ставлення студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації до занять з фізичного виховання.

Визначити фізичний стан студентів віком 15–17 років.

Розробити навчальну програму «Чирлідінг» як елективний компонент державної програми з фізичного виховання для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Експериментально перевірити ефективність використання навчальної програми «Чирлідінг» у фізичному вихованні студентів.

Об'єкт дослідження: фізичне виховання студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Предмет дослідження: використання чирлідінгу в системі фізичного виховання студентів.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз і узагальнення використано для вивчення стану досліджуваної проблеми, обґрунтування актуальності вивчених питань, обговорення емпіричних даних; педагогічне спостереження – для уточнення змісту та методики проведення занять з фізичного виховання, а також визначення активності та зацікавленості студентів на заняттях; педагогічне тестування застосовано для визначення рівня фізичної підготовленості; медико-біологічні методи – для визначення фізичного розвитку та фізичної працездатності. Педагогічний експеримент проведено з метою перевірки ефективності авторської програми занять; методи математичної статистики застосовано для інтерпретації результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше обґрунтовано зміст навчальної програми «Чирлідінг» з фізичного виховання для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Уперше виявлено особливості впливу чирлідінгу на показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості, фізичної працездатності студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації.

Удосконалено відомості про шляхи оптимізації системи фізичного виховання учнів і студентів.

Набули подальшого розвитку відомості про ставлення студенток до фізичного виховання, рівень і динаміку показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості і фізично працездатності студенток віком 15–17 років.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому та ідентичності змісту автореферату і основних положень дисертації. Текст дисертаційної роботи міститься на 188 сторінках основного тексту. Робота складається зі змісту, вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Для написання роботи використано 265 літературних джерел, з яких 28 – іноземних авторів. Роботу ілюстровано 43 таблицями та 33 рисунками.

Автореферат відповідає змісту дисертації і розкриває основні положення дисертації.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення роботи, відображено особистий внесок здобувача, подано дані про апробацію результатів досліджень.

У першому розділі «Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації» представлено аналіз наукової та методичної літератури, в якій висвітлено питання щодо анатомо-фізіологічних особливостей та основних аспектів розвитку рухових якостей 15–17-річної молоді. Вивчено застосування у процесі фізичного виховання різноманітних традиційних і нетрадиційних видів рухової діяльності та їх вплив на стан здоров'я, фізичний розвиток і фізичну підготовленість у дошкільників, школярів, студентів, дорослого населення.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» перераховано методи наукового дослідження для вирішення поставлених завдань, що відповідають об'єкту, предмету, меті роботи, а також подано загальні відомості про контингент досліджуваних, описано організацію дослідження.

У третьому розділі «Актуалізація впровадження чирлідінгу у фізичне виховання студентів» представлено результати анкетування, проведеного для визначення ставлення студентів до фізичного виховання. Аналіз даних проведеного анкетування свідчить про позитивне ставлення студенток вищого навчального закладу I–II рівнів акредитації до занять з фізичного виховання, хоча традиційні розділи навчальної програми їх переважно не цікавлять, через що спостерігається суттєве зниження інтересу до занять з віком. Виявлено, що більшість студентів (84 %) мають бажання займатися сучасними нетрадиційними видами спорту, одним з яких є чирлідінг (64 %).

У четвертому розділі «Експериментальна програма «Чирлідінг» для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації» представлено програму «Чирлідінг» та методичні аспекти її практичної реалізації. Авторську навчальну програму «Чирлідінг» сформовано з урахуванням основних положень та вимог до елективного компонента державної програми з фізичного виховання для студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації. Програма складається з теоретичної (основні положення чирлідінгу), спеціальної фізичної (вправи з акробатики, хореографії, елементи різних видів танцю, загальнорозвивальні вправи та рухливі ігри, спрямовані на розвиток рухових здібностей) і технічної підготовки (базові елементи чирлідінгу, станти, піраміди); містить контрольні нормативи та вимоги.

У п'ятому розділі «Ефективність застосування експериментальної програми «Чирлідінг» у ВНЗ I–II рівнів акредитації» подано аналіз показників фізичної підготовленості, фізичного розвитку та фізичної працездатності, а також їх динаміки після застосування в процесі фізичного виховання вправ чирлідінгу. Застосування в процесі фізичного виховання студентів ВНЗ I–II рівнів акредитації вправ чирлідінгу позитивно вплинуло на фізичний стан студенток експериментальних груп, який підвищився до середнього рівня. У показниках студенток контрольних груп також відбулися зміни, але вони менш значні та здебільшого не достовірні ($p > 0,05$) за винятком даних бігу на 2000 м ($p < 0,05$ – $0,01$) та бігу на місці ($p < 0,05$) у студенток II та III контрольних груп.

Встановлено, що фізичний стан студенток до експерименту в середньому відповідав нижчому за середній рівневі. Рівні розвитку гнучкості, швидкості, координаційних здібностей і сили оцінено 2 балами, витривалості – 0 балів. Рівень регуляції серцево-судинної системи (індекс Робінсона) був задовільним, показники гармонійності будови тіла (індекс Кетле 2) відповідали оцінці «погано», функціонального стану дихальної системи (індекс Скібінського) – оцінці «незадовільно», що свідчить про недостатній фізичний розвиток студентів віком 15–17 років. Результати виконання Гарвардського степ-тесту в студентів I і III груп оцінено 3 балами, студентів II груп – 2 балами; дані проби Руф'є в усіх досліджуваних групах відповідали оцінці 1 бал, що вказує на недостатній рівень фізичної працездатності.

Проведені дослідження свідчать про позитивний вплив запропонованої авторської програми чирлідінгу на фізичний стан студентів експериментальних груп, що обґрунтовує доцільність введення чирлідінгу в процес фізичного виховання ВНЗ I–II рівнів акредитації та можливість рекомендувати студентам віком 15–17 років використовувати його елементи в самостійній руховій діяльності. Таким чином у результаті наукового дослідження пошукувач досягнула його мети - обґрунтувала доцільність застосування чирлідінгу у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації.

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» охарактеризовано повноту розв'язання завдань дослідження. У ході дисертаційного дослідження було отримано три групи даних: ті, що набули подальшого розвитку, удосконалені та абсолютно нові результати.

Проаналізовано 223 джерела кирилицею і 6 латиницею (Хоча серед них є перекладні видання «Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми ФВ і спорту» та «Фізичне виховання студентів» і вітчизняне - Вісник Чернігівського НПУ).

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію, слід відзначити окремі недоліки:

1) нові отримані дані (зміст навчальної програми «Чирлідінг» з ФВ і особливості впливу чирлідінгу на показники фізичного розвитку, фізичної підготовленості та фізичної працездатності студентів) недостатньо теоретично обґрунтовано і не деталізовано в перших двох положеннях наукової новизни, тому важко з'ясувати чим відрізняються здобутки автора від аналогів;

2) назва першого розділу «Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації» не відповідає його змісту, позаяк у ньому розглядається застосування у процесі фізичного виховання різноманітних видів рухової діяльності та їх вплив на стан здоров'я, фізичний розвиток і фізичну підготовленість у різного вікового контингенту: дошкільників, молодших, середніх і старших школярів, студентів, дорослого населення.

3) перше завдання виконали не повністю, позаяк висновок до 1 розділу не відповідає на запитання «чи існують інші шляхи удосконалення системи фізичного виховання учнів і студентів?» окрім впровадження інноваційних засобів, зазначених у висновку.

4) опис співвідношення годин на різні види спорту в навчальному році у вигляді тексту (с.64-65) не сприймається, тому варто було подати цю важливу інформацію у вигляді плану-графіку;

5) III розділ не доцільно виокремлювати в самостійну структурну одиницю, позаяк він невеликий за обсягом (викладений лише на 11 сторінках) і не поділений на підрозділи. Назва III розділу «Актуалізація впровадження чирлідінгу...» потребує уточнення, бо лише 2 останні питання з 14-ти питань анкети (що аналізують в розділі) стосувалися чирлідінгу. Інші ж питання викривають ставлення студенток до ФВ. Саме так і зазначено в 2 завданні дисертаційного дослідження.

6) треба було б обґрунтувати в II розділі чим обумовлювався вибір таких тестових вправ, як латентний час реакції (сильно генетично детермінований і важко піддається впливу), біг 4x9 метрів і біг змієюю (тести дуже подібні між собою пов'язані з бігом). Натомість опис традиційних відомих вправ можна було упустити з посиланнями на джерела;

7) деякі таблиці в основному тексті дисертації менш інформативні, ніж ті, що у додатках. Наприклад, в тексті дисертації варто було подати не абсолютні величини довжини і маси тіла у вигляді таблиці, а їх відносні показники (індекси Кетле, Скібінські та ін). Порівнювати показники до і після ПЕ, що в різних таблицях на різних сторінках – не зручно, достовірність розбіжностей показників до і після ПЕ взагалі подано – у текстовому форматі, що ускладнює сприйняття інформації.

8) рисунки – не інформативні. На нашу думку на рисунках варто було об'єднати дані до і після ПЕ у порівнянні (місце дозволяє). А от по віку дані на рисунках можна було і не розбивати, бо такої мети дисертант перед собою не ставила.

9) на рисунках III розділу зображено показники з різними одиницями вимірювання (наприклад сек і кількість (спроб), секунди і кількість крапок, сантиметри і градуси, кількість крапок за 5 сек і кроків за секунду тощо), а вісь ординат – лише одна і на ній стоїть підпис – у. од., що не відповідає дійсності;

10) практичні рекомендації («4.2. Практична реалізація») подано автором у вигляді складного різнорівневого списку, що ускладнює сприйняття змісту.

Запитання, відповіді на які не знаходимо у дисертації.

1) анкета передбачала питання про стать. Виникає природне запитання, так хлопців опитували чи ні?

2) педагогічний експеримент тривав 1 рік, а програма - на 3 роки. То чи можна рекомендувати її застосовувати?

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертаційна робота Криворучко Наталі Вікторівни «Вплив вправ чирлідінгу на фізичний стан студентів вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, де висвітлено нові науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу наукову проблему – обґрунтування доцільності застосування чирлідінгу у ФВ студенток.

За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертація Криворучко Н.В. відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
професор, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури
Львівського державного університету
фізичної культури і спорту

І. Р. Боднар

Проректор з науки та зовнішніх зв'язків,
професор, кандидат біологічних наук

А. С. Вовканич

